

Yazarlar > Oya Torum

06 Ekim 2008 - 00:03:51

Özürölüler için Engelsiz Yaşam

Bir an meselesi çizginin öte tarafına geçmek. Bir saniye önce sağlıklı iken nasıl olduğunu anlamadan sağlığını kaybedebiliyorsunuz. Ne zaman ne ile karşılaşacağınızı bilmiyorsunuz. Yazık ki ya bir yakınınızın ya da kendinizin başına gelince engelli yaşamının önemini farkına varıyorsunuz. Özür doğuştan olabileceği gibi yaşamın sürprizleriyle de oluşabiliyor.

Özürölü derken "doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan, fakat aynı zamanda bizlerle birey ve vatandaş olarak eşit haklara sahip olduğunu zaman zaman unuttuğumuz kişilerden" söz edeceğiz.

Bugün dünya nüfusu 6.640.000.000'u aşmıştır. Nüfusun %10'unun çeşitli bedensel kusurları bulunmaktadır. Ülkemizin ise 31 Aralık 2007 tarihi itibarıyla nüfusu 70.586.256 kişidir. Bedensel özürölü sayısı ise nüfusun %11 yani 8.350.000 olduğu bildirilmektedir. Ülkemizde nüfusun % 70.5 i şehirlerde yaşamaktadır. Dolayısıyla şehirlerde daha çok sayıda özürölü yaşamakta olup riskleri de yüksektir.

Çocuklar, yaşlılar, kronik rahatsızlığı ya da herhangi bir hastalığı olanlar, kısaca bedensel engellilerin yaşam kalitesi, herkesten daha çok, tasarımcının, mimarın, şehircinin, müteahhidin, ustaların mesleklerindeki bilgi ve hünelerine bağlıdır. Çünkü "inşa edilmiş çevre" olarak tanımladığımız

mimari, şehirselle ve endüstriyel çevredeki olumsuzluklar, düzensizlikler ve geometrik hatalar en çok "bedensel özürlülere" eziyet çektirmektedir.

2010'un kültür başkenti İstanbul'da ve ülkemizin tümünde ulaşım sistemleri ve ulaşım araçlarında, standartlar ve detaylar bedensel özürlülerin, çocukların ve yaşlıların yaşama biçimini yakından ilgilendirir. Bu konunun disiplinli ve tutarlı bir biçimde kamu vicdanında farkındalık yaratacak şekilde ele alınması gerekmektedir.

Öte yandan, sektörler de özürlüleri hedef kitle olarak görmediğinden, basit de olsa, bu kişilerin ihtiyaç duyduğu pek çok araç, eşya, cihaz, yurt içinde üretilmemekte ve yurt dışından temin edilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde özürlüler ve yaşlılar için çok çeşitli ürün piyasalara sunulmaktadır. Körler için menü kartından işitme engelliler için çalar saate, yüksekliği ayarlanabilir klozetten, tek kollular için elbise giyinme aparatına, merdiven çıkabilen tekerlekli koltuktan, özürlü çocuk oyuncaklarına kadar binlerce "nesne" üretilmekte ve üzerinde çalışılmaktadır. Bu yardımcı donanımlar, nesnelere yaşamı kolaylaştırmakta, yaşam kalitesini arttırmaktadır.

Ülkemizde bedensel engellilerin Konumu

Eski yıllara oranla devlet örgütlenmesinde ve toplumsal alanda, gerek yasal düzenlemelerle, gerekse sosyal yardımlaşma ile birtakım iyileşmeler sağlanmıştır. 1996 yılında Başbakanlığa bağlı "Bedensel Özürlüler İdaresi Başkanlığı" kurulmuştur. Bedensel özürlülerin ihtiyaçları bu Başkanlıktan sağlanmaktadır. Birçok kurum ve kuruluş bedensel engellilerle ilgili çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır. Yerel yönetimler de yöre halkı için programlar hazırlayıp uygulamaktadırlar. Belediyeler kurdukları "Bedensel Engelliler Koordinasyon Merkezleri" ile özürlü vatandaşlara yardımcı olmaya çalışmaktadırlar. Tekerlekli iskemle, koltuk değneği ile hareket etmek zorunda olanların toplu taşıma araçlarını kullanabilmeleri en acil ihtiyaçlardandır.

Otobüs, tren, metro, vapur, uçak bu anlamda tekrar ele alınmak durumundadır. Vakıflar, dernekler, kurumlar bir yandan özürlülere eğitim verecek okullar kurarken, üniversitelerimizde de araştırmalar yapılmaktadır. Medya, bedensel engellilerin sorunlarına eğilmektedir. Yine de dünyadaki gelişmeleri oldukça yavaş izlemekteyiz. Gelişmiş ülkelere göre özürlüler için ülkemizdeki düzenlemeler hayli geride. Oysa, alınacak önlemlerin gelişmişlik düzeyiyle ölçülmemesi gerekir.

Basit fakat pahalı olmayan özen ve dikkatle çok sayıda çözüm üretmek mümkündür. 1990'da ABD'de Bedensel Engelli Amerikalılar Yasası (Americans with Disabilities Act) kabul edilmiştir. Dönemin Başkanı baba Bush, bu yasayı engelli insanların eşitlik beyannameyi olarak ilan etmiş, kapalı kapıların her bedensel engelli Amerikalıya açılacağını söyleyerek ABD'nin insan haklarında bu konuda da öncülüğünü dünyaya duyurduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda hızla yapılanlar:

- Mevcut binalarda işverenin bedensel engelliler için yapacağı tadilatlarla devlet tarafından kredi ve kolaylıklar sağlanması
- Tüm restoran ve lokanta girişlerindeki kaldırımların ya belediye veya lokanta sahibi tarafından yapılması, tekerlekli iskemlenin girişine uygun hale getirilmesi,
- Mağazalarda en az bir girişin bedensel engellilere uygun yapılması (Eğer bedensel engellinin mağazaya girişi sağlanamıyorsa bedensel engelli müşteriye kapıda veya kaldırımda hizmet verilmesi)
- Eğer bedensel engelli müşteri giysiyi mağazada deneyemiyorsa evde deneme hakkı verilmesi
- Tüm sağlık kuruluşlarında, tekerlekli koltuğun girişine ve hareketine uygun şekilde tuvalet inşa edilmesi (Tuvalette tutunma kolu zorunludur. Tuvalet yüksekliği ise gerektiği kadar veya ayarlanabilir olmak zorundadır.)
- Zihinsel geriliği olan insanların çok kolay anlayabileceği işaretlerle kadın ve erkek tuvaletlerinin belirtilmesi
- Toplu kullanma açık binalarda, bedensel engelli rampaları, park yerleri, bedensel engelli tuvaletleri, tutunma kolları bulunması

Hatalar devam ediyor

Bedensel özürllüer, yaşlılar, hatta çocuklar için şehir bir kabus gibidir. Yükseltilmiş kaldırımlarla başlayarak günlük yaşantımızda sıklıkla karşılaştığımız tasarım hataları yaşamımızı güçleştirmektedir. Çok kaygan zemin kaplama malzemelerinin kullanılması adeta modadır. Bırakınız özürllü kişileri sağlam insanların sakatlanması an meselesidir! Rampalarsa yasak savmak için yapılmaktadır. Eğimleri hatalı olduğundan, kullanmak korkutucudur. Oysa ilkokul çocuğunun bildiği Pitagor bağıntısıyla hesaplanabilecekken göz ardı edilip kalan yere göre rampa inşa edilmektedir. Bir de uygun olmayan malzemelerle teşkil edildiğinden çatlayıp, kırılıp, çirkin görüntüden de vazgeçtik tehlikeli olabilmektedir.

Özürllüerinin özel ihtiyaçları vardır

Ayağı sakatlanan bir sporcunun tekerlekli iskemle ile havalimanına geldiğini dűşünelim. Uçak uzağa park etmiş, körük yok, yolcu iskemle ile bir araca bindirilerek uçağa götürülüyor ama hasta arabasının asansörü arızalı... Tekerlekli iskemle arabada kalıyor. Yolcu kucakta biniyor kucakta iniyor. Veya gidişte asansörlü araç var varışta yok. Yani yolcu giderken hasta dönerken iyi midir?

İş trafiğini oluşturan yolcular, uçaklarda, otellerde, diğer ulaşım araçlarında, fuar alanlarında restoranlarda, bürolarda çeşitli engellerle karşılaşmaktadırlar. Yolcular tekerlekli iskemleyle, bastonla, koltuk değeneyle seyahat edilebileceği gibi, işitme, görme özüru veya diabet, kolesterol, tansiyon gibi sorunları da olabilir. Dizlerinde kireçlenme, belinde arıza olabilir, hareket etme güçlüğu bulunabilir, iş trafiğinin içindeki bu tür kişiler, keyfi seyahat etmediklerinden zamanları sınırlıdır ve genellikle bir yerlere yetişme telaşı içindedirler. Doğacak problemlere harcayacak zamanları da yoktur.

ABD'de otel ve restoran gibi hizmet sektörlerinde özürllürlere hizmet konusunda eğitim verilmektedir. "Kapılar Açılıyor" sloganı ile sunulan eğitim programları tüm hizmet sektörüne yaygınlaştırılmaktadır. Bir de tatilcilerin durumuna ilginç bir vaka ile bakalım:

Ünlü bir şirketin sahibinin kayakta bacağı kırılmış koltuk değneği kullanıyor. Eşinin dizlerinde protez var, oğlunun topuk tandonu kopmuş, tekerlekli iskemlede. 3 şanssız olay, birkaç ay önce sapasağlam bir aileyi bedensel özürllü konumuna getirmiş. Hayat devam ediyor. Üçü de şirkette önemli pozisyonlara sahipler ve bir fuara katılmaları gerekiyor. Yolculukları berbat geçiyor. Uçak koltukları her 3'ü için de çok rahatsız. Uçağa körükten biniyorlar ama iniş felaket oluyor. Kaldıkları otel ise daha korkunç, bedensel engelliler için oda bulunmuyor! Oldukça büyük bir oda veriliyor. Fakat odada seviye fark var. Tekerlekli iskemle dönemiyor. Halılar yüksek havlı, iskemle yürümüyor. Perdeler uzun, yerlere kadar yayılmış özel bağlarla açılıp kapanıyor, koltuk değneği bu iplere takılıyor. Isı kontrolü yapılamıyor. Odada çok sayıda mobilya var, hareketi engelliyor. Aslında gayet iyi anlaşılıyor ki, sağlam insanlar için müthiş konforlu olan bu oda, engelliler için cehennem...

Gelişmeler

Havacılık sektöründe önlemler daha hızlı gelişmekte. Amerikan taşıyıcıları için "The Air Carrier Access Act" "ACAA" standartları ve kriterleri belirlemektedir. Her havalimanında, şikayetlere çözüm bulmak üzere "CRO" "Complaint Resolution Officer" bulunması öngörülmektedir. KLM'in

Amsterdam'daki eğitim merkezinde CRO eğitimleri devam etmektedir. Lufthansa, Frankfurt havalimanına, bedensel engelli yolcular için bekleme salonunda 2 adet check-in bankosu ile kuyruklarda bekleme önüne geçilmektedir.

Virgin Atlantic, bankalarda işitme/konuşma engelli yolcularla anlaşabilmek üzere işaret dilini bilen eleman bulundurmaktadır. İngiltere'de DfT (Department for Transportation) 1995 yılında bir rehber yayımlayıp, tüm süreci; rezervasyondan başlayıp, havalimanına geliş, check-in, bekleme, uçağa gidiş, uçak içinde alınacak tedbirler gibi her ayrıntısı ile kurala bağlamıştır. Havalimanında çalışan herkes ve hizmet veren her kurum rehberde öngörüldüğü şekilde eğitilmektedir. ABD'de otellerde oda sayısının 15'de 1'i nin fiziksel engelliler göre yapılması kararı alınmıştır. Bazı araştırmacılar tüm otel odalarında bu tür kolaylıkların bulunmasını önermektedirler. Çünkü, romatizmalı, kireçlenmeli hasta sayısı giderek artmakta, refah düzeyi gelişirken ortopedik sorunlar çoğalmaktadır. Birçok kişi fiziksel özründen ötürü kendisine özel muamele yapılmasından psikolojik rahatsızlık duymaktadır. Özellikle iş ortamında bu durum kişileri daha fazla huzursuz etmektedir. O nedenle, her türlü tasarımın "fiziksel bedensel engelliler" daima var kabul edilerek yapılması önerilmektedir.

Ülkemizdeki çalışmalardan bir örnek

TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı yoğun bir gündemle çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra AB projeleri kapsamında AB üyeleri ile birlikte Türkiye'nin de yer aldığı 4 yeni proje geliştirilmekte: Leonardo da Vinci Yaşam Boyu Öğrenme Programı destekli ESTEEM, Validation 2, QATRAN2, Grundtvig destekli ETTAD. Bu projelerin 2009 sonuna kadar tamamlanması planlanıyor. Projelerin son ikisinin Türkiye tarafını havacı dostumuz Alper Eliçin yönetiyor.

Projeler özetleri şöyle:

1. ESTEEM projesi: Sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı kişilerin, işsizlerin ve küçük etnik grupların öğretime kazandırılmasını amaçlamaktadır.

2. Validation 2 projesi: Yaygın ve informel öğretimin resmen tanınmasını sağlamak üzere sistemler oluşturarak, engelli ve diğer dezavantajlı bireylerin iş piyasasında ihtiyaçlarını karşılamak konusunda onları destekleyecektir. Bu proje ile engelliler hayata daha sıkı tutunacak, toplumda kabul edilebilirliği artacak ve iş bulmalarına yönelik becerileri geliştirilecektir. Projede hedef

kitle engelliler, işsizlik riski taşıyan gençler, suç çevrelerine katılma riski taşıyan, sosyal dışlanma ihtimali olanlar, iş piyasasında dezavantajlı halde bulunan yaşlılardır.

3. QATRAN2: Özürlü öğrencilerin mesleki eğitim ve öğrenime katılımlarını arttırmayı hedefleyen proje, özürlü kişilerin eğitim programlarına etkin bir şekilde katılmalarına olanak sağlayacaktır. Yaygın meslek eğitimine özürlü kişilerin katılması ancak öğretim, öğrenme ve değerlendirme konularında değişikliklerle olabileceğinden en çok katkıda bulunabilecek olanlar öğretmen ve eğitmenlerdir. Bu projede Mesleki Eğitim, ortak ülkelerin yetkili mercileri tarafından tanınmış, meslek edindirmeye ve istihdam sağlamaya yönelik her türlü eğitim ve çıraklığı kapsamaktadır. Mesleki Eğitim öğrencileri olarak, yirmi beş yaş altı ve temel eğitimini tamamlamış kimseler hedef alınmaktadır.

4. ETTAD projesi: Eğitimcilere ve öğretmenlere olanaklar sağlayarak, onları etkinleştirerek özürlülerin yetişkin eğitim programlarına katılmalarını ve başarıları engellerini kaldırmayı hedeflemektedir. Proje özürlü kişilere daha geniş eğitim ve kişisel gelişim olanakları sağlayacak, aynı zamanda da ayrımcılıkla mücadele etmeye doğru önemli bir adım oluşturacaktır. Bu projede yetişkin eğitimi, temel eğitimini tamamlamış veya tamamlamadan ayrılmış yetişkinlere, mesleki konular dışında, istihdam olanağı sağlayan, sosyal ya da bireysel gelişime yönelik eğitimler olarak tanımlanmıştır.

Projelerin hayata geçirilmesi ile ilgili toplantı ve panel 24 Eylül 2008 çarşamba günü İstanbul'da yüksek oranda katılımı gerçekleştirildi. Toplantıya; Birleşik Krallık, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Belçika, Malta ve Türkiye'den TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, AB Türk Ulusal Ajansı yetkilileri ile projelerin Türkiye ayağını yürüten Sakarya Üniversitesi, Bolu Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile BCD Eğitim ve Danışmanlık şirketi katıldılar. Toplantı teori ile uygulamalar arasındaki farklılıklar konusundaki algılamaların ortaya çıkmasına olanak sağladı.

Toplantı sonunda öne çıkan ve tüm katılımcıların mutabık olduğu konular aşağıda olduğu gibi sıralandı:

- * AB fonlarından Türkiye'nin daha fazla pay alması ve en iyi uygulamalardan fayda sağlanması için yeni işbirliklerinin oluşturulması, gerekirse bu konuda STK'ların ve kamunun danışmanlardan yararlanması
- * Özürlü vatandaşların topluma kazandırılmasında parasal kaynak

oluşturmanın ötesinde toplumsal bilincin artırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi

*Toplumda özörlöölere bakışı “acıma” olmaktan çıkarıp, konuya bir “insan hakları” meselesi olarak bakılmasının sağlanması

*Özörlöölülerin topluma kazandırılması için

*Okul öncesinden itibaren genel eğitime dahil edilmesi

-Ebeveynlerin de bu konuda eğitilmesi

-Teknolojiden destek alınması

-Meslek edinme, eğitim ve istihdamda, özörlöölüleri genelin dışında

birakacak uygulamalardan uzaklaşılması

*Kaynaştırmaya yönelik olarak:

-Özörlöölülerin eğitilmesi

-Öğretmen ve eğitimcilerin eğitilmesi

-İşverenlerin özörlöölülerle ilgili algılarını değiştirmeleri, sadece kanuni zorunlulukları yerine getirecek şekilde değil, işgücü olarak onlardan hakkıyla yararlanmaları konusunda eğitimler verilmesi

Toplantıya Bulgaristan’dan katılan görme özörlöölü genç bir hanım, Petya Grudeva, şıklığı, zerafeti, topluluk önünde konuşma becerisi, İngilizcesi, power point sunuşu, pazarlama ve siyasal bilimler dallarında sahip olduğu iki lisans ve finans dalındaki master diplomasıyla herkesin dikkatini çekti.

Belki bizlerin de zihinsel/bedensel özörlöölü yurttaşlarımızı havacılık sektöründe nasıl çalıştırabileceğimizi düşünme zamanımız geldi, ne dersiniz?

Bu makale 1442 kez görüntöölülmüştür.

Toplam 1 Yorum

| Arkadaşına Gönder |

Yorumlar

thy den

thy engellilere yardımcı olmak yerine başından def etmeye çalışıyor call centerde çalışan engellileri işten çıkarıyor.burda çalışan arkadaşlarım azim le çalışarak normal insanlar kadar rezervasyon vs. yapıyorlar. hatta daha başarılı olan arkadaşlar var. engellilerin iş bulmaları dahada zor malesef.şimdi severek yaptıkları işlerinden atılıyorlar ozur durumlarından dolayı normal insanlardan daha fazla caba sarf ederek çalışıyorlar ve de başarılı şekilde çalışıyorlar ama bu kadar cabanın sonu malesef işten çıkarılmak oldu...

• **Gönderen** : esterabim

• **Tarih / Saat** : 2008-10-07 / 16:15:54